

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

תוכן

- א. לא קדמני אדם לבית המדרש 1
- ב. האוכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה..... 2
- ג. כל תלמיד חכם שמברך לפניו אפילו כהן גדול עם הארץ אותו תלמיד חכם חייב מיתה 3
- ד. כי הוה סליק לפורייה אמר שרי ליה לכל מאן דצערן..... 3
- ה. כל המעביר על מדותיו מעבירין ממנו כל פשעיו 4
- ו. אסור לאדם להסתכל בצלם דמות אדם רשע 4
- ז. תיתי לי דלא עבדי שותפות בהדי גוי 5
- ח. ולא הרהרתי במבואות המטונפות..... 5
- ט. ולא הלכתי ארבע אמות בלא תורה ובלא תפילין..... 7
- י. ולא ישנתי בבית המדרש לא שינת קבע ולא שינת עראי..... 7
- יא. ולא קראתי לחבירי בחכינתו 7
- יב. קדושתן אף כשהן שוממין עלו בו עשבים לא יתלוש מפני עגמת נפש 8
- יג. בתי כנסיות אין נוהגין בהן קלות ראש אין אוכלין בהן ואין שותין בהן ... ואין נכנסין בהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים 8
- יד. ומכבדין אותן ומרביצין אותן כדי שלא יעלו בהן עשבים..... 10
- טו. בתי כנסיות שבבבל על תנאי הן עשויין ואף על פי כן אין נוהגין בהן קלות ראש 11
- טז. חכמים ותלמידיהם מותרין 12
- יז. למיקרי גברא מבי כנישתא ... לימא הלכתא ... לימא ליה לינוקא אימא לי פסוקיך 12
- יח. ומספדין בהן הספד של רבים 13
- יט. ודאשתמש בתנא חלף ... זה המשתמש במי ששונה הלכות כתרה של תורה..... 13
- כ. בנות ישראל הן החמירו על עצמן שאפילו רואות טיפת דם כחרדל יושבות עליו שבעה נקיים..... 13

דף כח.

א. לא קדמני אדם לבית המדרש

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה
<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

ישכים אדם לבית הכנסת כדי שימנה עם עשרה הראשונים¹. וכל זה דוקא כשהוא מתפלל עמהם, אבל כשהתפלל כבר ומגיע לבית הכנסת לצורך איזה ענין, אין צריך להקפיד להגיע מעשרה הראשונים המתפללים במקום באותה שעה. וכן אם יודע שאם יגיע מעשרה ראשונים יטרידו אותו בדיבורים קודם התפלה, עדיף שימנע מלהגיע בין עשרה ראשונים.

ומי מהעשרה ראשונים אלו אשר מקדים את חבריו², מעולה הוא בנטילת שכר גם כנגד חבריו, וביותר הבא ראשון³.

ב. האוכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה

בהמה שלא⁴ הורמו מתנותיה כלומר שלא הופרדו ממנה וניתנו לכהן, מותר לאכול ממנה⁵, שאינה דומה לטבל, שהרי מתנות כהונה מובדלין ואין צריך לקרות שם ולהפריש, והמתנות עצמן אסור לישראל לאכלן אלא ברשות כהן, שהרי הם ממון כהן.

ומ"מ מצוה להפרישם מיד⁶ אחר שישחוט ויבדוק הריאה וי"א דגם עובר בבל תאחר אם אין מפריש מיד ומ"מ יש בזה מדרת חסידות שלא לאכל עד שיפריש⁷.

עבר ואכלן או הזיקן או מכרן אינו חייב לשלם, מפני שהוא ממון שאין לו תובע ידוע, והקונה אותם אף על פי שאינו רשאי ה"ז מותר לאכלן מפני שמתנות כהונה נגזלות.

¹ ובתנא דבי אליהו רבה (ח"י) איתא, מי שהוא משכים ומעריב לבתי כנסיות ובתי מדרשות להשלים עשרה, עליהן הוא אומר פדה בשלום נפשי. ועוד שם (יה, כג): עיר שיש בה גויים, ויש בה עשרה בתים מישראל שמשכימין ומעריבין בבית הכנסת ובבית המדרש, אף על פי שהגויים חונים נגד סביבותיהם, אפילו הכי הם מכבדים אותם ויראין מהם, שנאמר, על כן יכבדוך עם עז, קרית גוים עריצים ייראוך.. ילקוט יוסף תפילה א הערות סימן צ - מקום התפלה אות כב

² מחצה"ש סקכ"ח בשם א"ר בשם מעדני יום טוב

³ בזוה"ק (תרומה קל"א ב) המגיע ראשון השכינה מתחברת עמו ויושבת אתו יחד ומחשיבתו למדריגת צדיק וכו', אמנם כשאפשר יתאספו ויבואו עשרה יחד ושפיר כדאי במג"א סקכ"ח בשם הזוה"ק, ומובא בשו"ע"ר ומשנ"ב

⁴ רמב"ם הלכות ביכורים פרק ט הלכה יד

⁵ ודעת התוס' שיש איסור דרבנן לאכול והפר"ח פסק כדעת רבנו. דרך אמונה שם קג

⁶ שו"ע יו"ד סא א

⁷ דרכ"ת שם ס"ק כג

תרומות והנצחות - בנק הדואר ח"ן 22887389 - ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

ג. כל תלמיד חכם שמברך לפניו אפילו כהן גדול עם הארץ אותו תלמיד חכם חייב מיתה

חכם ישראל⁸ קודם לכהן, שאינו חכם כמותו אף על פי שהוא ג"כ תלמיד חכם, ומכל מקום טוב שימחול ישראל החכם על כבודו, ויקדימו הכהן לברך, ולא יברך לפניו, כיון שהכהן ג"כ תלמיד חכם והעושה כן מאריך ימים.

אבל לכהן עם הארץ אסור להקדים דרך חוק ומשפט כהונה משום בזיון התורה, כי מעלתה גדולה ממעלת הכהונה, והוא בכלל משניאי אהבו מות שמשניא את התורה בפני ההמון, שיאמרו שאינה חשובה כ"כ בראותם שהחכם שפל לפני ע"ה, דאף שהוא כהן מעלת התורה גדולה ממעלת הכהונה.

אבל אם החכם נותן לו רשות לברך כך בלא חוק ומשפט כהונה מותר, ואפילו אם החכם הוא כהן, והעם הארץ הוא ישראל.

כהן וישראל שהם שוין בחכמה מצות עשה מן התורה להקדים הכהן, שנאמר "וקדשתו" ודרשו חכמים לכל דבר שבקדושה, כלומר בכל דבר שיראה גדול הוא מקודש כגון לפתוח ראשון בקריאת התורה ולהיות ראש המדברים בכל קיבוץ עם, לדבר ולדרוש תחילה, וכן בשיבה ידבר בראש וכן בסעודה הוא קודם לברך המוציא וברכת המזון, וליתן לו מנה יפה בתחילה לכל המסובין, אלא א"כ יש ישראל גדול ממנו בחכמה אזי יתנו להחכם מנה היפה תחילה, וצריך ליזהר בכל אלו שהם מן התורה.

ובמקום שאין כהן, טוב להקדים גם כן הלוי לישראל בכל אלו, אם הם שוין בחכמה, והעושה כן מאריך ימים, אבל אין חיוב בדבר שלא נאמר "וקדשתו" אלא בכהן כי את לחם אלהיך הוא מקריב וגו'.

אולם גם אם ניתן רשות⁹ למי שאינו תלמיד חכם לברך, אם תלמיד חכם בתורה המכונה בשם חבר או מוסמך ומורנו מיסב שם, פורטו בפרטות בנטילת רשות. וגם נוהגין המדקדקין ליטול רשות בפרטות מכהן או כהנים המסובין שם, וחיוב גדול ומוטל על בעל הבית להקדים התלמיד חכם או הכהן, האי כדיניה והאי כדיניה.

ד. כי הוה סליק לפורייה אמר שרי ליה לכל מאן דצערן

⁸ שו"ע ונו"כ רא ב

⁹ יוסף אומץ חלק א דיני כוס של ברכה וברכת המזון סימן קסד

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

קודם שאומר קריאת שמע על מיטתו, ראוי למחול לכל מי שחטא כנגדו וציערו, ובזכות זה האדם מאריך ימים¹⁰. ויאמר¹¹ – הריני מוחל לְכָל מִי שֶׁהִכְעִים וְהִקְנִיט אוֹתִי אוֹ שֶׁחָטָא בְּנַגְדִי בֵּין בְּגוֹפֵי בֵּין בְּמַמוֹנֵי בֵּין בְּכַבּוּדֵי בֵּין בְּכָל אֲשֶׁר לִי בֵּין בְּאוֹנָם בֵּין בְּרִצּוֹן בֵּין בְּשׂוֹנֵג בֵּין בְּמִזֵּיד בֵּין בְּדַבּוּר בֵּין בְּמַעֲשָׂה. וְלֹא יַעֲנֵשׂ שׁוֹם אָדָם בְּסִבָּתִי. ואף בשבת יכול לומר כן¹².

ה. כל המעביר על מדותיו מעבירין ממנו כל פשעיו

אדם שמבקשים ממנו¹³ מחילה על מה שפגעו בו לא יהיה אכזרי מלמחול, שכל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו, ואם הוא לא ירצה למחול גם לא ימחלו לו¹⁴. אם לא שמכוון לטובת המבקש מחילה כדי שיהא נכנע לבו הערל ולא ירגיל בכך, או אם מכוין לטובת עצמו שמתירא שיגיע לו היזק כשימחול. ומ"מ נראה שמלבו צריך להסיר השנאה ממנו אחרי דבאמת ביקש ממנו מחילה¹⁵.

ואם הוציא עליו שם רע, אינו צריך למחול לו. שהרי יש מי ששמע את השם רע אך לא שמע את הפיוס ונשאר השם רע. ומ"מ מדת ענוה למחול גם בזה¹⁶.

ו. אסור לאדם להסתכל בצלם דמות אדם רשע

אסור להסתכל בצלם אדם רשע או נכרי ואפילו על דמות דיוקנם בתמונות וכדומה¹⁷, ודוקא להסתכל בו ביותר ולהתבונן בדמותו אסור. אבל ראה בעלמא מותר¹⁸.

¹⁰ מ"ב רל"ט ט

¹¹ אך אם יש לו טינא וכעס על אדם ואינו מוחל לו לא יאמר נוסח זה. שו"ת אור לציון ח"ב פט"ו

¹² ילקוט יוסף סימן רל"ט דין קריאת שמע שעל המטה אות ו בהערה ו שכן הורה מרן זצ"ל, ודלא כמ"ש בכף החיים (שם אות ב)

¹³ רמ"א ונו"כ תרו

¹⁴ דלמעלה דנין מדה כנגד מדה. וצריך למחול לחברו אפילו אם עוית כנגדו במזיד ובמרד, ואז מוחלין לו גם כן אפילו על המזידות, וכמו שאמרו בגמרא, למי נושא עון למי שעובר על פשע. שער הציון שם ס"ק ח

¹⁵ מ"ב שם ט

¹⁶ מ"ב שם יא

¹⁷ שו"ת להורות נתן ח"י סי' צ"ד, וכ"מ בהדיא בשלמי הגיבורים (עבודה זרה פ"ג דף י"ח: בדפי הרי"ף) בענין הסתכלות בצורת אלילים שע"ג המטבעות

¹⁸ מ"ב רכה לג מהמג"א שם

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

האיסור להסתכל ברשע הוא דוקא בפניו¹⁹ ודוקא אם אין לו צורך לדבר עמו, אבל אם צריך לדבר עמו או צורך אחר מותר להסתכל בפניו.

מותר להסתכל בפני אדם רשע אם כוונתו להחזירו בתשובה²⁰.

ז. תיתי לי דלא עבדי שותפות בהדי גוי

מדת חסידות לא לעשות שותפות עם נכרי, ובזמן הזה אפשר שאפילו מדת חסידות אין בכך²¹.

ח. ולא הרהרתי במבואות המטונפות

כבר התבאר במסכת שבת דף מ: שאפי' להרהר בד"ת, אסור בבית הכסא ובבית המרחץ ובמקום הטונפות²². ויחשוב שם השבונות ביתו והוצאותיו כדי שלא יבא לידי הרהור ובשבת יחשוב בבנינים וציורים נאים

ואפי' הלכות המרחץ ובית הכסא אסור ללמוד שם.

ולא ילך אדם במבואות המטונפות ויניח ידו על פיו ויקרא ק"ש אפילו אם קורא כ"כ בלחש עד שאינו ניכר כלל שמרחש בשפתיו, ג"כ אסור. ואפילו אם היה קורא ובא, צריך להפסיק כשיגיע בתוך ד"א למבוי המטונף, ואם הוא לפניו אסור כמלא עיניו

וכן אסור לעיין שם בדקדוק, כלומר במשקלי השמות והפעלים של לשון הקודש שאין דרך להגיע לידיעה, רק ע"פ הכתובים ויבוא להרהר במקרא.

אם נודמן לו שם להפריש מדבר האסור, מפריש, ואפילו בלשון הקודש ובעניני קודש.

אך יש מחמירין וסוברין שאסור לומר בלשון שנראה שזה הוא תורה, כגון אם רואה בערב פסח שמגלחין אחר חצות, יאמר – אין מגלחין שלשון זה אינו לשון הוראה, אף על גב שממילא נשמע שאסור. אבל לא יאמר – אסור לגלח.

¹⁹ שלמת חיים ענינים שונים סי' ק"ה. הנהגות ופסקים (הגרי"ח זוננפלד) ענינים שונים ויש להביא קצת ראיה לדברי רבינו מדברי ספר חסידים סי' קע"ה: שלשה "פנים" אסור לראות, פני ע"ז פני אשה וכו'.

²⁰ שלמת חיים ענינים שונים סי' ק"י

²¹ ב"ח חו"מ קפב א שו"ת בנימין זאב שצו

²² שו"ע נו"כ פה ב

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

ולפיכך לכתחילה יש להקפיד שלא לומר לחבירו אסור לעשות דבר זה, אלא יאמר 'אל תעשה' או 'אין לעשות' וכו', אך כשהלה אין מבין מדוע מצווהו רשאי לומר מפורש 'אסור' וכו', וכן כשצריך גם להסביר גודל האיסור, וכל זה גם באיסורים דרבנן.

וכן כשהלה שואל אותו איזה שאלה בדבר הלכה לא יאמר 'אסור לשאול' או 'אין משיבין במרחץ' אלא יאמר 'מרחץ הוא', ואם נשאל על איזה ענין הלכה הנוגע למרחץ רשאי לענות שלא בלשון הוראה

אך אם אין דבריו נשמעין בקיעור יוכל להעריך לפניהם גודל האיסור בכל חלקיו כדי להפרישן.

מותר אדם להתבונן שם בגודל שפלותו ושבסופו יחזור כולו להיות עפר רימה ותולעה ואין נאה לו הגאווה. אך לא בהתבוננות בענין זה בעומק ובהרחבה, כי כמעט מן הנמנע שלא יעלה במחשבתו איזה פסוק או מאמר חז"ל, שהם דברי תורה ממש, אלא הכוונה להתיר המחשבה אשר תקועה בלבו שהנה ה' ניצב עליו ורואה במעשיו, ולא תהיה סרה יראתו ממנו יתברך בכל מקום וזמן.

לחשוב בעיני תיקון המדות ולהתדבק בטהרת איזה מדה נכונה, וכן לקרוא בספרים אשר מדברים על חכמת תכונות הנפש ומדותיו (בלי שיוזכר מאמרי חז"ל ופסוקים), תלוי לפי מה שהוא אדם, כי המכיר בעצמו כי עלול ליגרר עקב כך לידי הרהור בדברי חז"ל ופסוקי תורה, בודאי צריך לימנע מכך, אבל יכול להרהר שם על טובות וגמ"ח שרוצה לעשות עם חבריו, ולשמוח בטובת חבירו.

דברים של חול, מותר לאמרם שם בלשון הקדש. וכן הכנויים, כגון, נאמן וכיוצא בהם, מותר לאמרם שם. ומדת חסידות הוא להחמיר.

אך שמות הקדוש ברוך הוא, כגון "שלום", כשמתכוין על ענין השלום אסור להזכירם שם. אפילו בלשון לע"ז כגון גא"ט בלשון אשכנז שיש בו משום בזיון בהזכרתו במקום טינופת.

הוא הדין כל שאר מיני ביטויים שונים השגורים בפי בני אדם כשכוונתם לשם שמים אסור להזכירם בבית כסא ומרחץ ונגד טינופת, וכגון 'הקדוש ברוך הוא' 'השם' 'ברוך השם' 'רחמנא' 'רחמנא ליצלן' וכיוצא בזה, אבל לא מצינו שאסרו כל אלו כשאמרם בלשון לע"ז כגון 'אייבישטער'.

ותיבת 'שבת' איתא בספרים להקפיד שלא לומר במקומות אלו על פי דברי הוזה"ק דשבת שמא דקוב"ה.

אם נכנס בלבו הרהור עבירה מותר להרהר שם בד"ת מפני שזהו כמו להפרישו מאיסור שהתורה מצלת מהרהורים רעים.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

סיפורי צדיקים וספרי הסטוריה וימות עולם וכדו' בבית הכסא אין איסור, כי רק בעקיפין מתעורר לאהבת ה' ויראתו (ובודאי שאין ההיתר אמור אלא כשאין מזכר שם מאמרי חז"ל ופסוקי תנ"ך).

ט. ולא הלכתי ארבע אמות בלא תורה ובלא תפילין

כבר התבאר במסכת תענית דף כ: שקדושת תפילין²³ קדושתן גדולה היא, שכל זמן שהתפילין בראשו של אדם ועל זרועו הוא עניו וירא שמים, ואינו נמשך בשחוק ובשיחה בטילה ואינו מהרהר מהשבות רעות, אלא מפנה לבו בדברי האמת והצדק, לפיכך צריך אדם להשתדל להיותן עליו כל היום שמצותן כך היא, אמרו עליו על רב²⁴ תלמידו של רבינו הקדוש, שכל ימיו לא ראוהו שהלך ארבע אמות בלא תורה, או בלא ציצית, או בלא תפילין.

אבל²⁵ מפני שעריכים גוף נקי שלא יפוח בהם ושלא יסיח דעתו מהם, ואין כל אדם יכול ליזהר בהם, נהגו שלא להניחם כל היום. ומ"מ צריך כל אדם ליזהר בהם להיותם עליו בשעת ק"ש ותפלה. ואנשי מעשה נוהגין ללמוד אחר התפלה בתפילין אך יש ליזהר שלא לדבר בהם דברים בטלים דמלבד איסור דברים בטלים הוא בא עי"ז לידי היסח הדעת²⁶.

י. ולא ישנתי בבית המדרש לא שינת קבע ולא שינת עראי

אין ישנים²⁷ בבית המדרש שינת קבע²⁸. וכל המתנמנם בבית המדרש חכמתו נעשית קרעים שנאמר: וקרעים תלביש נומה. (משלי כג, א). ולת"ח הלומד שם בקביעות מותר אפילו שינת קבע²⁹.

יא. ולא קראתי לחבירי בחנינתו

²³ רמב"ם הלכות תפילין ומוזוה וספר תורה פרק ד הלכה כה

²⁴ אולי צ"ל שהרמב"ם גרס כאן בנמ' רב במקום רב אדא. ובוה מישוב תמיהת יד המלך שם

²⁵ שו"ע ונו"כ או"ח לז ב

²⁶ מ"ב שם ז

²⁷ שו"ע ונו"כ או"ח קנא ג יו"ד רמו טז

²⁸ ובבתי מדרשות שלנו שמתפללין בהם ג"כ לכאורה לאו גריעא מביהכ"נ לבד ואסור אפילו עראי ואפשר דכיון שביהמ"ד עשוי לשהות שם זמן הרבה ללמוד ולשמע דברי תורה וקשה ליזהר משינת עראי ע"כ לא אסרו זה לשום אדם. מ"ב שם טז, ביאור הלכה.

²⁹ כן מפורש בתשובת הרשב"א חלק ד סימן רע"ח, ועיין שם שכתב דהוא הדין לכל תשמישי תלמיד חכם שמותר כשהמקום דחוק לו, וכעין זה משמע גם כן בלקוטי הרמב"ן על מגילה, עיין שם שהביא ראיה לזה מירושלמי והובא תמצית דבריו בר"ן, עיין שם. שער הציזון שם ס"ק ח

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

יזהר שלא לכנות שם רע לחבירו, ואף על פי שהוא רגיל באותו כנוי, אם כוונתו לביישו אסור³⁰.

יב. קדושתו אף כשהו שוממין עלו בו עשבים לא יתלוש מפני עגמת נפש

בתי כנסיות³¹ ובתי מדרשות בין בארץ ובין בחו"ל אפי' לאחר שחרבו, עדיין הן בקדושתן, וכשם שנוהגים בהם כבוד בישובן, כך נוהגים בחרבנם, חוץ מכבוד ורבוי, כלומר שאין מחוייבין לטאטאות ולנקות.

ואם עלו בהם עשבים, מותר לתלוש אותם במקומן ובלבד שיניחם במקומם ולא יטלם משם, משום עגמת נפש³², כדי שיראו העם ותעיר רוחם וישתדלו לבנותם. אולם אם סתרו ביהכ"נ ממקום זה ובנאוהו במקום אחר, ואין בדעתם לבנות עוד במקום הראשון, אין שייך דין זה. אלא יעשו גדר סביבו שלא יבואו לזלזל שם, ואם הוא במקום שיוכלו למכור כנוזר בלעיל דף כו: כגון על ידי ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר, ימכרוהו³³.

דף כח:

יג. בתי כנסיות אין נוהגין בהן קלות ראש אין אוכלין בהן ואין שותין בהן ... ואין נכנסין בהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים

³⁰ שו"ע סימן רכח סעיף ה, ולכאורה נראה שאע"פ שאינו מתבייש, כדמשמע ברש"י שם, וזה אינו בכלל אונאת דברים, אלא שבגמרא משמע דחמור מאונאת דברים, שהוא בכלל יורדין לגיהנם ואינן עולים. והר"י יהונתן כתב שמ"מ אי אפשר שלא נתבייש, ועי' תוס' פסחים דף קיב ע"א דמשמע שדרך בדיחותא מותר לכנות שם, אפילו שם של גנאי, וצ"ע, ואפשר שגם כונת התוס' באופן שאינו מתכוין לגנאי, וגם כבר רגיל בכך ואינו מתבייש, ולכן מותר בדרך בדיחות. ועי' פלא יועץ ערך כנוי מ"ש בזה, ומדבריו נראה שגם שם משפחה הוא בכלל מכנה שם, ולכן כתב שיש להזהר מלומר הרב קארו או הרב אלשיך, והדבר תמוה, ואפשר שרק לגבי גדולי הדור כתב כן, שדרך להזכירם בשמם ותואריהם, והוא מוכיר רק שם המשפחה. פתחי חושן חלק ה (גניבה ואונאה) פרק טו הערה כא

³¹ שו"ע ונו"כ קנא י

³² מ"ב שם כט

³³ שם ל

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

בתי כנסיות ובתי מדרשות³⁴, נקראים מקדש מעט, כמו דכתיב "ואהי להם למקדש מעט". ובמקדש כתיב "ואת מקדשי תיראו" שיהא מוראו של השוכן בה עליו, לפיכך³⁵ אין נוהגין בהם קלות ראש כגון שחוק והתול, ושיחה במילה אפילו שיחת חולין שהיא לצורך פרנסה, וכתתב בסמ"ק שבעון³⁶ קלות ראש בביהכ"נ נהפכין לבית עבודה זרה ח"ו³⁷.

ואין אוכלים ושותים בהם, אפילו מים³⁸, מלבד מי שלומד שם כעת³⁹. ואין עושים בהם שום מלאכה⁴⁰, ולא מתקשטין בהם, ולא מטיילין בהם, כלומר לבלות ולהעביר הזמן בישיבה בביהכ"נ ובביהמ"ד לשם תענוג או סתם ללא שום מטרה כלשהו, ולא נכנסים בהם להציל על עצמו מפני החמה, ובגשמים מפני הגשמים. ואינו מועיל שיקרא או ישנה מעט בכניסתו, מאחר שיוכל ליכנס לבית של חול, להנצל מהחמה והגשמים, אולם אם עסק מקודם באיזה דבר הלכה בחוץ, והתחילו גשמים לירד מותר לו ליכנס לביהמ"ד כדי שלא יטרדוהו הגשמים.

³⁴ שו"ע ונו"כ שם א

³⁵ עיין שדי חמד כללים מערכת ב' אות מ"ג, שו"ת מהרש"ם ח"א סי' י', שו"ת חוון נחום סי' א' אות ז', שו"ת יבי"א ח"ז סי' כ"ד. אם מורא מקדש בבתי כנסיות דאורייתא או דרבנן ועיי"ש שהכרעת רוב הפוסקים שאינו אלא מדרבנן. כמבואר בפמ"ג מ"ז סק"א דס"ל כן, וכן מסקי בפשיטות בשו"ת דברי חיים ח"א סי' ג', שו"ת בית שלמה סי' כ"א, שו"ת בית יצחק ח"ב יו"ד קונט"א סי' א' אות ד', שו"ת מהרש"ם שם, וכן הכריע בשו"ת שבה"ל ח"ג סי' י"ג וח"ה סי' כ"ה ושו"ת יבי"א שם.

³⁶ ובזוה"ק פי' ויקהל הפליג מאד בגודל העון הזה וכ"ש שיש ליוהר בביהכ"נ וביהמ"ד מעון דבורים אסורים כגון לשה"ר ורכילות ומחלוקת וקטטות כי מלבד שהם עונות חמורים מאד עוד יגדל העון יותר במקום קדוש כי הוא מזלזל בכבוד השכינה ואינו דומה החומא בינו לבין עצמו להומא בפלמין של מלך לפני המלך ועוד תגדל הרעה בזה שהוא מכשיל גם את הרבים בעונות החמורות הנ"ל כי האי תגרא דמיא לבדקא דמיא ומתחלה הותחל העון באיזה אנשים ולבסוף יתלקטו ויתחברו חבורות חבורות לריב איש ברעהו עד שנעשה כל הביהכ"נ כמדורה גדולה ובעו"ה באין מזה כמה פעמים לידי הרפות וגידופין והלבנת פנים ברבים [וגם פעמים רבות בפני הס"ת שזה ג"כ עון חמור בפני עצמו כי אפילו המבזה חבירו בפני ת"ח אחו"ל [סנהד' פרק חלק] שהוא אפיקורוס ואין לו חלק לעוה"ב וכ"ש למבזה חבירו בפני הס"ת וכבוד השכינה וכמו שכתב בעיני זה בתשובת מהרי"ו סימן קנ"ב עיי"ש] ולידי הכאות ומלשינות וגודל חילול שם שמים בין האומות ומי גרם לכל זה אם לא הראשון שהתחיל בעבירה תחלה ובודאי לע"ל ישול שכר כנגד כולם ע"כ הירא וחרד לדבר ה' ישם תמיד עיניו ולבו לזה שלא לדבר שום דברים במלים בביהכ"נ וביהמ"ד והמקום הזה יהיה מיוחד אצלו רק לתורה ולתפלה. מ"ב שם ב

³⁷ מ"ב שם א ב

³⁸ ובבתי כנסיות שבחול יש להקל

³⁹ ביאור הלכה שם ד"ה ואין אוכלין

⁴⁰ דהפשלת חבלים שנוכר בגמרא לאסור הוא משום שהוא מקום מרווח, והוא הדין שאר מלאכות, שער הציון שם ס"ק א

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

אין מחשבים בהם חשבונות, אפילו של הציבור⁴¹ אא"כ הם של מצות, כגון קופה של צדקה ופדיון שבויים. וכל שכן שאין לערוך שם הרצאות.

וכן אין מעשנים בבית המדרש ואין משוחחים במכשירים למיניהם וכל שכן שאין לקרוא בבית הכנסת עלונים ועיתונים למיניהם⁴².

גם לעזרת הנשים יש דין בית הכנסת לכל האמור לעיל⁴³. וכל מקום שיחדוהו וקבעוהו לתורה או לתפילה דינו כבית המדרש ובית הכנסת.

כתות הלימוד בתלמודי התורה והחדרים יש בהם דין בית המדרש⁴⁴ ויש להזהר בקדושתם⁴⁵.

יד. ומנבדין אותן ומרביצין אותן כדי שלא יעלו בהן עשבים

נוהגים⁴⁶ בבית הכנסת ובבית המדרש כבוד, ולדאוג לנקיון הריצפה והריהוט. ונוהגין להדליק בהם תאורה לכבודם. ענין מיוחד⁴⁷ יש בהדלקת נרות ממש כעין הנרות שהדליקו בבית המקדש ובילקוט (פ' בהעלותך) "באורים כבודו ה' (ישעיה כ"ד) מלמד שישראל חייבים להדליק נר בבתי

⁴¹ ביאור הלכה שם ד"ה ואין

⁴² שע"ת סי' קנ"ד סק"ת, בן איש חי פ' ויקרא אות ה', כה"ח סק"י, וע"ע משנת יוסף הל' ביהכ"נ סי' כ"ו, שו"ת יחוד ה"ב סי' י"ז

⁴³ פמ"ג א"א סק"א (אסור לשחוט גם בעזרת נשים) ומפורש בספרו ראש יוסף (מגילה כ"ח א) דעזרת נשים יש להחמיר בה כביהכ"נ גופא, ועיין שו"ת שואל ומשיב מהדו"ק ח"ב סי' כ"ב, שו"ת בית שלמה ח"א סי' כ"ח, שו"ת אבני נזר סי' ל"ג ובערוה"ש סי' קנ"ד סעי' ז' ביהכ"נ של נשים יש עליה קדושת ביהכ"נ כיון שנשים מתפללות שם, שו"ת מהר"ש ענגיל ח"ג סי' פ"ח, שו"ת מהרש"ם ח"א סי' י', שו"ת ערוגת הבושם סי' כ"ז, שו"ת אמרי יושר ח"ב סי' י"ב, שו"ת צור יעקב סי' קנ"ב (ראסור בעזרת נשים כל עניני שהוק וקלות ראש וכו') כמו בביהכ"נ, שו"ת מנח"י ח"ז סי' ח', אמנם עיין בחכמת אדם כלל פ"ו סעי' ט"ו שכותב בפשיטות שאין לעזרת נשים קדושה כלל.

⁴⁴ שו"ת מבי"ט ח"ב סי' קע"א, ובס' חסד לאלפים ריש סי' זה "הבתים שלומדים בהם התינוקות יש להם קדושה, ואפשר יותר מביהמדר"ר דהרי אמרו (שבת קי"ט ב) דקאים עלמא על הבל פיהם ובודאי יש שם השראת השכינה וצריך לנהוג כבוד כמבואר לענין בתי מדרשות, ובקב הישר פרק ע"ב מביא דברי הוזהר חדש (פ' לך דף ל"ב א) רשב"י כשהיה הולך לראות הנערים בבית רבן היה אומר הולך אני לראות פני השכינה וכו', ומסיים הקב הישר "ועל כן צריך המלמד לשום אל לבו שהשכינה שוכנת אצלו ויעשה מלאכתו באמונה וכו' ויראה שיהיה החדר אשר לומדים שם התינוקות נקי וטהור מכל לכלוך וכו' כי זה נקרא מחנה שכינה", עכ"ל.

⁴⁵ ובשו"ת רב פעלים ח"ב סי' כ"ב מחמיר שלא ללמוד עם הילדים לימודי חול בכיתות הלימוד, אך כבר העירו עליו בשו"ת אור לציון ח"ב הל' ביהכ"נ פ"י ובשו"ת צי"א ח"ט סי' ט"ו שאין המנהג להחמיר בזה, וכאמור כי לימודי חול הם צורך ללימודי קודש, ובשו"ת צי"א שם דמשום כך גם מקילים לאכול ולשתות שם.

⁴⁶ שו"ע ונו"כ קנא ט

⁴⁷ שו"ת משנה"ה ח"ה סי' ע' שו"ת חלקת יעקב ח"א סי' קמ"א שו"ת באר משה ח"ז קונטרס אלקטריק סי' קמ"ו, תשובות והנהגות ח"א סי' תש"ב. ובשו"ת יחוד ח"ה סי' ס'.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

כנסיות ובבתי מדרשות שהן כמקדש שנאמר ואהי להם למקדש מעט מה מקדש לא היה הנר כבה בו כך בתי כנסיות ובתי מדרשות" וכו'.
ובמד"ר (ויקרא ל"א ד') "כי אתה תאיר נרי (תהילים י"ח) אמר הקדוש ברוך הוא לאדם נרך בידי ונרי בידך וכו' אמר הקדוש ברוך הוא אם הארת נרי הריני מאיר נרך" וכו'.

טו. בתי כנסיות שנבנלו על תנאי הן עשויין ואף על פי כן אין נוהגין בהן קלות ראש

אם בשעת⁴⁸ בנין⁴⁹ בהכ"נ התנו⁵⁰ עליו⁵¹ להשתמש בו לאכילה או שתיה או להכנס בו לצרכיו כגון מפני הגשם כשיחרב, מותר להשתמש בו בהרבנו, אבל ביישובו, לא מועיל תנאי זה. ואפילו בהרבנו, לתשמיש מגונה, כגון זריעה וחשבונות אפילו של רבים⁵², אין מועיל תנאי. ובבתי כנסיות שברץ ישראל אין מועיל שום תנאי⁵³. אולם לתשמישים שאין בהם משום קלות ראש, או גנאי, י"א⁵⁴ שמועיל תנאי גם לבתי כנסיות שבארץ ישראל בעת יישובם⁵⁵.

⁴⁸ שו"ע ונו"כ שם יא

⁴⁹ אך לאחר בנינו אינו מעויל. מ"ב שם לא

⁵⁰ הנה בפירושא דסוגיא דעל תנאי הן עשויות יש כמה שיטות היינו שיטת התוספות והרא"ש דבישובו לא מהני תנאי ובחורבנו מהני ושיטת רש"י והא"ו דאפילו בישובו מהני תנאי ושיטת הרמב"ן והר"ן וכן דעת הרשב"א בתשובותיו בחלק ד' דאפילו בחורבנו לא מהני תנאי שישתמשו בו להדיא בשלא מדוחק אבל כשהוא מדוחק אפי' בישובו מהני תנאי [ואפילו לדעת רש"י וא"ו דמהני תנאי אפילו בישובו מ"מ לקלות ראש ממש כגון שחוק והיתול וכיוצא בו פשיטא דלא מהני כדמוכח בגמרא להדיא עיין שם דאפילו חשבונות אסרו משום שהוא ג"כ קלות ראש. ביאור הלכה שם ד"ה אבל

⁵¹ משמע דוקא שהתנו בפירוש אבל מסתמא לא אמרינן על תנאי הן עשויות. מ"א דלא כמשאת בנימין ובא"ר מצדד לדינא כהמ"ב שמקיל בזה. מכל מקום אין כדאי להקל בזה דהמגן אברהם כתב לאסור וכן משמע מכל הפוסקים הנ"ל, וגם האליה רבה לא כתב להיתר ודאי והנחה בצריך עיון. מ"ב שם לב שער הציון שם ס"ק יט

⁵² מ"ב שם לו

⁵³ שרק בתי כנסיות בחו"ל מועיל שאין קדושתן עולמית שהרי כשיבוא הגואל במהרה בימינו תפקע קדושתן משא"כ בבתי כנסיות שבא"י. מ"ב שם לו

⁵⁴ היוצא מזה הסעיף ומכל דברינו הוא דיש ג' חילוקים היינו א. קלות ראש גדול כמו חשבונות ושחוק והיתול וכיו"ב אף בבבל ובהתנו אסור כדאיתא בגמרא בהדיא ובין בישובו ובין בחורבנו ב. ותשמישי חול שאין בהם קלות ראש כלל מוכח מהמ"א דמהני תנאי בכל מקום וכמ"ש במ"ב וגם זה בין בישובו ובין בחורבנו ג. ונידון זה הוא לענין אכילה ושתיה וכיו"ב דיש בו קצת קלות ראש דבבבל מהני תנאי עכ"פ לחורבנה לפי דעת השו"ע ולכמה פוסקים אף בישיבה להאכיל שם עניים כשהמקום דחוק ולפי דברינו אף בא"י אפשר דיש להקל בכל זה.

⁵⁵ מ"ב שם לד לה

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

ועל סמך זה, נהגו להקל⁵⁶ גם בבתי כנסיות ומדרשות שבארץ ישראל לאכול ולשתות בסעודות מצוה, ולערוך שמחות מצוה כברי"מ פדיון הבן ובר מצוה ושבע ברכות, וכן שאר שמחות שיש צורך לעשותם בביהכ"נ וביהמ"ד כדי לא להטריח העיבור ללכת למקום רחוק, וכגון קידושא רבא בשב"ק ומסיבת שלום זכר וכדומה, וכן שינה על הספסל לאורחים ועניים שאין מזמן להם מקום אחר ללון.

טז. חכמים ותלמידיהם מותרין

ת"ח ותלמידיהם הלומדים שם בקביעות מותרים לאכול ולשתות בהם ולישון בהם⁵⁷, ואם אינם לומדים שם בקביעות. מדוחק, אך אם אין לומדים שם בקביעות אין להתיר אלא אם היה מקום דחוק לתלמידים והוצרכו לאכול שם⁵⁸.

אבל ליכנס בהם בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, וכל שאר ענינים שאסורים שאינם כבוד בית הכנסת ובית המדרש, וכ"ש שחוק והיתול ושיחה בטלה אסורים וכי ת"ח אינו מוזהר על מורא המקדש⁵⁹.

וכן אם הוצרכו אנשי העיר לפי שעה להאכיל בהם אורחים עניים, או להשכיבן שם מותר. אבל זהו רק דוקא בבתי כנסיות שבחוצה לארץ, ויש אסורין גם בזה ונראה דבמקום הדחק אין להחמיר בזה.

יז. למיקרי גברא מני כנישתא ... לימא הלכתא ... לימא

ליה לינוקא אימא לי פסוקין

אם צריך ליכנס לבית כנסת או בית המדרש לצרכו, כגון לקרוא לאדם, יכנס ויקרא מעט או יאמר דבר שמועה, הלכה או משנה, ואח"כ יקרא לחבירו, כדי שלא יהא נראה כאילו נכנס לצרכו, אבל לא יקדים לקרוא לחבירו מקודם שיאמר איזה ד"ת שאז יהיה נראה שאמירת הד"ת הוא רק טפל⁶⁰.

⁵⁶ שו"ת אנ"מ ח"א סי' מ"ה, שו"ת שבה"ל ח"ט סי' ל', שו"ת יהו"ד ח"ג סי' י'

⁵⁷ שאם יצטרך לילך לאכול ולשתות בביתו בודאי יתבטל מלימודו. מ"ב שם ז

⁵⁸ מ"ב שם ז

⁵⁹ מ"ב שם ו

⁶⁰ מ"ב שם יב

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

ואם אינו יודע לא לקרות ולא לשנות, יאמר לאחד מהתינוקות קרא לי פסוק שאתה קורא בו או ישהה מעט ואח"כ יצא, שהישיבה בהם מצוה, שנאמר: אשרי יושבי ביתך (תהילים פד, ה)

יח. ומספידין בהן הספד של רבים

אין מספידים בבתי כנסיות ובתי מדרשות אא"כ יהיה ההספד לאחד מגדולי העיר, שכל בני העיר מתקבצים ובאים להספידו. וכן אם מת קרובו של הגדול ומחמת זה באים רבים להספד וכ"ש כשההספד הוא על ת"ח⁶¹. שמספידין תלמידי חכמים ונשותיהם בבית הכנסת ובבית המדרש, אבל לא שאר העם⁶².

יט. ודאשתמש בתגא חלף ... זה המשתמש במי ששונה הלכות כתרה של תורה

עון גדול⁶³ הוא לבזות תלמידי חכמים או לשנאותן, וכל המבזה את החכמים אין לו חלק לעולם הבא, והוא בכלל כי דבר ה' בזה (במדבר טו, לא). ואסור לשמש במי ששונה הלכות, וכ"ש במי ששונה תלמוד שהוא הגמרא, ואם יש הכרח לזה, יקדים לשמש במי ששונה הלכות קודם שישמש במי ששונה גמרא.

ואם צריך הת"ח שימוש זה לטובתו או לפרנסתו מותר שאם לא כן הרי יגיע לו רעה בעד תורתו ואינה מן המדה⁶⁴.

נ. בנות ישראל הן החמירו על עצמן שאפילו רואות טיפת דם כחרדל יושבות עליו שבעה נקיים

למרות שמדין תורה יש חילוק בין גדה, כלומר שרואה בתוך ימים שאמורה לקבל וסתה, לבין זבה, שרואה שלא בעת נדתה, ובין רואה יום אחד לרואה

⁶¹ מ"ב שם י

⁶² יו"ד שדמ"ט

⁶³ שו"ע ונו"כ יוד רמג ו ועיין שם ברמג ג ברמ"א שהביא עוד שני פירושים לדאשתמש בתגא חלף. ודלא כהגמ' דידן.

⁶⁴ ערוך השולחן יורה דעה סימן רמג סעיף ו

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

שלושה ימים, החמירו חכמינו⁶⁵ שהרואה אפילו טיפת דם כחרדל, או פחות, והרגישה ביציאתו, או שראתה בחשש הרגשה, כגון בדיקת עד, יושבת עליו כדין זבה מן התורה וממתינה שבעה נקיים בין פנויה ובין נשואה⁶⁶.

⁶⁵ שו"ע ונו"כ יו"ד קפג ועיי"ש בדרכ"ת י - יב

⁶⁶ לאחר שחיכתה ארבעה או חמישה ימים אם ראתה מתוך היתר.